

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของเรื่อง

กนิษ

P.1
/ ในประเทศที่กำลังพัฒนา ดังเช่นประเทศไทยในขณะนี้ เป็นช่วงเวลาที่รัฐได้เพิ่มงบประมาณรายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศ อันมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจทั่วไปขยายตัวอย่างรวดเร็ว ถ้าหากพิจารณาในด้านของผู้ประกอบการ ก็จะมีแนวโน้มในการขยายการลงทุน เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด อันเป็นไปตามกฎแห่งอุปสงค์และอุปทาน และในเวลาเดียวกันก็จะส่งผลให้สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเงิน อาทิเช่น ธนาคารชาติ ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินทั่วไป ต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์เช่นกัน

ข้อสนับสนุนซึ่งชี้ให้เห็นว่าสถาบันเหล่านี้มีแนวโน้มในการขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้งสรุปได้คือ .-

1. การขยายตัวของธนาคารชาติ ด้วยการขยายหน่วยงานและการเพิ่มสถานที่ทำการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งโรงพิมพ์ธนบัตรขึ้นเองแทนการจ้างพิมพ์จากต่างประเทศ ตลอดจนการขยายงานทางด้านการควบคุมและ/หรือให้บริการแก่ธนาคารพาณิชย์
2. การเพิ่มหรือขยายตัวของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้มีการเพิ่มทุนและขยายสาขาตามจุดต่าง ๆ ทั่วทุกจังหวัดรวมทั้งครอบคลุมถึงอำเภอใหญ่ ๆ ด้วย
3. การก่อตั้งสถาบันการเงินอื่น ๆ ในระยะนี้จะพบว่า มีสถาบันการเงินทั่วไปเกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยมีกิจการหลัก คือ การกู้เงินจากบุคคลทั่วไปแล้วนำไปใช้แสวงหาผลประโยชน์ด้วยการให้บุคคล, นิติบุคคลในลักษณะต่าง ๆ กันต่อไป
4. จากรายงานเศรษฐกิจเสนอโดยธนาคารแห่งประเทศไทยในหนังสือ Monthly

Bulletin ระหว่างปี 1973 ถึงกลางปี 1975 ซึ่งให้เห็นภาวะการเงินอันได้แก่ปริมาณเงิน
ฝาก เงินกู้ยืมและเบิกเกินบัญชี และการซื้อลด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ตามตารางประกอบที่ 1)

ธนาคารพาณิชย์เป็นหน่วยธุรกิจการเงินประเภทหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ
มากมาย และในแต่ละหน่วยงานล้วนแต่ต้องเกี่ยวข้องกับการรับและ/หรือจ่ายเงิน ทั้งทาง
ตรงและ/หรือทางอ้อม ทั้งขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงานนั้น ๆ ดังความใน พ.ร.บ.
การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4 ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้ .-

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงิน
ที่ต้องจ่ายเงินเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์
เงินนั้นในทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้กู้ยืม (ข) ซื้อขาย
หรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อหรือขาย
เงินปรีวรรตต่างประเทศ ทั้งนี้จะประกอบธุรกิจประเภทอื่นอันเป็นประเพณีที่
ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือไม่ก็ตาม¹

และโดยที่ธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นดังที่โลกกล่าวมาแล้ว หรืออาจ
กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณหน่วยงาน และ/หรือบริการ เพื่อ
ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้เคยค้า และจาก พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ฉบับนี้ จะเห็น
ได้ว่า ธุรกิจธนาคารพาณิชย์โคจรครอบคลุมถึงงานหลายด้านหลายแขนงเข้าด้วยกัน โดยแต่ละ
แขนงของงานมักเกี่ยวพันกับการรับจ่ายเงิน จึงเป็นการล่อแหลมต่อความเสียหายที่อาจเกิด
ขึ้นได้ จากสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ เกิดขึ้นโดยไม่เจตนา ความบกพร่องใน
สมรรถภาพของผู้ปฏิบัติงาน เกิดจากระบบงาน และเกิดจากการมีเจตนาไม่สุจริต ความ
เสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม ไม่เพียงแต่ทำให้ธนาคารแห่งนั้นเสียหายเท่านั้น
แต่อาจส่งผลให้บุคคลทั่วไปขาดศรัทธาและความเชื่อถือต่อธนาคารได้ และในกรณีที่
ธนาคารต้องได้รับความเสียหายจำนวนมาก ๆ หรือบ่อยครั้งอาจทำให้ธุรกิจขาดความมั่นคง

¹ เสถียร วิชยลักษณ์ และสีบัวศรี วิชยลักษณ์ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์
พ.ศ. 2505 (กรุงเทพฯ : นิตีเวชช์), หน้า 2

ตารางประกอบที่ 1
 ตารางเปรียบเทียบแสดงแนวโน้มการเติบโตของภาวะการเงิน
 เพิ่มขึ้นจากเดือนก่อน

(Millions of Baht)

Claim on Private Sector

	<u>Total</u>	<u>Loans & Overdraft</u>	<u>Discount</u>	(1) <u>Quasi Money</u>	(2) <u>Other Items</u>
1973 Jan.	1,588.8	602.6	986.2	771.7	54.9
Feb.	1,093.3	668.5	424.8	891.0	586.0
Mar.	279.0	114.2	164.8	842.0	194.2
Apr.	566.3	263.1	303.2	1,018.0	139.8
May.	1,293.8	742.8	551.0	1,399.7	530.5
Jun.	321.7	61.9	259.8	1,248.4	613.3
Jul.	1,495.3	920.0	575.3	856.9	807.7
Aug.	1,135.6	827.5	308.1	1,171.0	384.9
Sep.	1,559.4	1,106.8	452.6	473.9	599.4
Oct.	1,898.5	987.1	911.4	787.2	368.0
Nov.	1,784.0	1,308.7	475.3	553.3	208.3
Dec.	1,944.8	1,266.7	678.1	399.5	220.9
1974 Jan.	2,186.0	1,976.5	209.5	488.9	228.2
Feb.	1,060.4	404.8	655.6	1,237.3	1,078.5
Mar.	(73.9)	(445.2)	371.1	1,364.2	526.6
Apr.	597.2	569.1	28.1	1,437.6	38.0
May	2,403.5	1,417.9	985.6	1,123.9	84.5
Jun.	1,038.1	1,041.5	(3.4)	1,589.9	(392.3)
Jul.	3,454.5	2,151.6	1,302.9	1,670.6	1,919.5
Aug.	1,298.0	746.9	551.1	1,170.5	(232.4)
Sep.	1,872.0	1,528.2	343.8	908.9	782.0
Oct.	276.3	455.1	(178.8)	973.2	421.8
Nov.	847.6	750.1	97.5	689.4	662.3
Dec.	2,228.5	1,111.9	1,116.6	866.3	6.3
1975 Jan.	904.5	596.3	308.2	1,217.5	1,047.2
Feb.	1,279.5	1,375.6	(96.1)	847.5	650.5
Mar.	(230.8)	(610.6)	379.8	1,586.8	21.5
Apr.	1,522.7	1,291.1	231.6	1,159.8	692.9

(1) บัญชีเงินฝากและออมทรัพย์ ไม่รวมพันธบัตรออมสินและสลากออมสิน

(2) ประกอบด้วยกองทุนสมทบ พันธบัตรออมสินและสลากออมสิน บัญชีหุ้นและหนี้สินอื่น ๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ก็จะไม่เป็นสิ่งดึงดูดตามสายตาของบุคคลทั่วไป และหากธนาคารไม่เป็นที่เชื่อถือกันเมื่อใด เมื่อนั้นความปั่นป่วนในระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมก็จะเกิดขึ้นตามมาด้วย

ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้นได้ หรือให้เกิดขึ้นในน้อยที่สุด [ซึ่งเป็น เรื่องที่ฝ่ายบริหารของธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องตระหนัก โดยพยายามสร้างระบบงานให้ เหมาะสมเพื่อสอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมหรือพัฒนาเจ้าหน้าที่ ให้มีสมรรถภาพในการทำงาน ตลอดจนจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ฝ่ายบริหาร เป็นหูเป็นตาให้ฝ่ายบริหารทราบได้ทุกขณะว่า การปฏิบัติงานมีจุดใดบ้างที่เป็นจุด อ่อนแอจะทำให้เกิดความเสียหายได้ เพื่อจะได้หาทางป้องกันโดยการแก้ไขจุดอ่อนนั้นเสียแต่ ถ้าหากความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว ณ จุดใดจุดหนึ่ง ก็ควรจะให้ฝ่ายบริหารสามารถทราบได้ ภายในระยะเวลาสั้นที่สุด เพื่อมิให้ความเสียหายนั้นลุกลามมากยิ่งขึ้น และเพื่อมิให้ความเสียหายทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นได้เป็นซ้ำสองอีกประการหนึ่ง เปรียบเสมือนสิ่งซึ่งจะทำความ เบาลัวใจให้เกิดขึ้นกับฝ่ายบริหารในขณะที่ธนาคารกำลังขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ตามที่โลกกล่าวมาแล้วว่า กิจกรรมของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่าง รวดเร็ว ความจำเป็นที่ตามมาก็คือ การจัดระบบงานให้สอดคล้องหรือเหมาะสมกับปริมาณ งานที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดระบบแยกหน้าที่เฉพาะด้านขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปฏิบัติการ งานแต่ละคนมีความรู้ความเชี่ยวชาญจำกัดอยู่ภายในความรับผิดชอบเท่านั้น งานด้าน ตรวจสอบภายในซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ธนาคารจำเป็นต้องมี ก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นเพื่อให้สามารถ บรรลุเป้าหมายทั้งสองทาง คือ สามารถปฏิบัติงานตามปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นได้ และในขณะ เดียวกันก็สามารถป้องกันมิให้ธนาคารต้องได้รับความเสียหาย ไม่วาจะเกิดจากการปฏิบัติ งานผิดพลาดโดยไม่เจตนา หรือมีเจตนาไม่สุจริตก็ตาม เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในแต่ละคน จึงควรมีคุณสมบัติที่เพียงพอช่วยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะในงานในหน้าที่เท่านั้น แต่ควรเรียนรู้งานตรวจสอบภายในด้านอื่นอย่างกว้างขวางเพียงพอ จนสามารถเสนอรายงาน ผลการตรวจสอบที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายบริหารได้ ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้ นำ เรื่องนี้ขึ้นมา

ศึกษาและวิจัย ซึ่งถึงแม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้จะไม่สามารถถือใช้ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ได้ แต่อย่างน้อยที่สุดก็พอจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และ/หรือเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีสนใจนำไปศึกษาวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง "วิธีปฏิบัติและปัญหาในการตรวจสอบภายในของธนาคารพาณิชย์" นี้ผู้เขียนได้กำหนดขอบเขตโดยพยายามให้ครอบคลุมถึงงานทุกด้าน แต่จะเน้นหนักในจุดที่เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแต่ละคนควรมีความสนใจเป็นพิเศษ เช่น จุดที่ความเสียหายมักจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้โดยง่าย หากละเลยการตรวจสอบหรือมีความถ้อยในการตรวจสอบน้อยเกินควร

วิธีการศึกษาและการหาหลักฐานประกอบ

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนได้กำหนดวิธีการไว้ 3 ประการ คือ .-

1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากขอเขียน วารสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 กิจการธนาคารพาณิชย์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 การตรวจสอบและการควบคุมภายในทั่วไป
 - 1.3 การตรวจสอบกิจการธนาคาร โดยผู้สอบบัญชีภายนอก
 - 1.4 การตรวจสอบภายใน และการควบคุมภายในของธนาคารพาณิชย์
2. นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาประยุกต์กับการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน ของธนาคารพาณิชย์
3. ศึกษาและวิจัยปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน โดยการขอคำชี้แจง และ/หรือขอเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบระดับสูงของธนาคาร—พาณิชย์ รวมทั้งอาศัยประสบการณ์ในงานตรวจสอบของผู้เขียนเอง

การเสนอเรื่อง

ลำดับของการเสนอเรื่อง ผู้เขียนจะเสนอโดยแยกออกตามประเภทของการตรวจสอบ ซึ่งจะกล่าวถึงวิธีปฏิบัติในการตรวจสอบ และจะสรุปปัญหาหรือข้อยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นไต่จากการตรวจสอบค่านั้น ๆ (ถ้ามี) ไปชั้นหนึ่งก่อน แล้วค่อยนำปัญหาเหล่านั้นมาสรุปอีกครั้งพร้อมกับการเสนอแนะในคอนทายของวิทยานิพนธ์

คุณภาพที่จำเป็นและมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

เนื่องจากในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่า การดำเนินงานของหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ ที่จะทำให้สามารถบรรลุซึ่งเป้าหมายที่วางไว้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่ดี อันมีระบบการควบคุมภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ และเป็นที่ยอมรับกันดีแล้วว่า การตรวจสอบภายในเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของระบบการควบคุมภายใน ดังนั้น การกำหนดคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ จึงเป็นสิ่งจำเป็น คือ .-

1. เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกตัวบุคคลตามเกณฑ์ที่กำหนดมาบรรจุไว้ในหน่วยงานตรวจสอบภายใน และเป็นเครื่องช่วยในการกำหนดโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานดังกล่าว ได้อย่างเหมาะสมด้วย

2. ทำให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้มาตรฐานที่กำหนด

คุณสมบัติหรือคุณภาพของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน

พึงมี ดังนี้ .-

1. คุณสมบัติและภูมิหลังของความรู้

1.1 มีความรู้ทางด้านบัญชี เพื่อใช้ในการตรวจสอบการบันทึกบัญชี และการเงิน

1.2 นอกจากความรู้ทางด้านบัญชีแล้ว ก็ควรที่จะมีพื้นฐานความรู้ทางด้านอื่น ประกอบด้วย สำหรับนำมาใช้ในการตรวจสอบด้านการปฏิบัติการ ดังนี้ คือ .-

- ก. ความรู้ทางด้านกฎหมายธนาคารและกฎหมายอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกัน
- ข. ความรู้ทางด้านคำสั่งระเบียบงานที่หน่วยธุรกิจกำหนดขึ้น
- ค. ความรู้ทางด้านการค้าทั่วไป และการค้าระหว่างประเทศ
- ง. ความรู้ทางด้านบริการการเงิน
- จ. ความรู้ทางด้านภาษา

2. อุปนิสัยและบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

- 2.1 ควรเป็นบุคคลที่มีความเที่ยงธรรม มีความกล้าอย่างเพียงพอในการ แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และมีคุณธรรมทางใจประกอบ ด้วย
- 2.2 ควรเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นเข้มแข็ง โดยมีความสุขุมรอบคอบอย่าง เพียงพอในการปฏิบัติงานตรวจสอบ
- 2.3 ต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี เป็นที่น่าเชื่อถือเลื่อมใส และสามารถบังคับบัญชาผู้ช่วยหรือลูกมือในการดำเนินงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ ของงานได้
- 2.4 ต้องเป็นบุคคลที่มีความสุภาพอ่อนโยนต่อบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ ผู้รับการตรวจสอบ
- 2.5 ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจ หรือแก้ปัญหา เฉพาะหน้าด้วยตนเองได้ กล่าวคือ เป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
- 2.6 มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และทำงานในหน้าที่ ตลอดจน การรักษาความลับที่ไม่พึงเปิดเผย
- 2.7 ต้องเป็นบุคคลที่รักความก้าวหน้า คือจะพยายามไต่หาความรู้เพิ่มในทุกด้าน
- 2.8 ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม

มาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

พึงต้องปฏิบัติดังนี้ .-

1. ดำเนินการตรวจสอบตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยการเตรียมแผนงานตรวจสอบ (Audit Program) ล่วงหน้าก่อนดำเนินการตรวจสอบ เช่นงานด้านตรวจสอบ ณ สำนักงานตรวจสอบ (Office Audit) จะตองกำหนดไว้ว่า จะตรวจรายงานบัญชีใด ตรวจมากน้อยเพียงใด ส่วนทางด้านตรวจสอบ ณ ที่ทำการธนาคาร (Field Audit) ก็เช่นกัน ก่อนจะออกตรวจสอบ ณ ที่ทำการสาขา หรือหน่วยงานที่รับการตรวจสอบ จำเป็นตองกำหนดแผนงานตรวจสอบ ด้านใด จุดใด และมากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์คือ .-

- 1.1 สามารถตรวจสอบครอบคลุมถึงทุกด้านและทุกจุด ตามที่ตองการโดยไม่หลงลืม
- 1.2 สามารถตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสะดวกตองการมอบหมายหน้าที่ให้ช่วย หรือลูกมือปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยแผนงานตรวจสอบ

2. ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน เพื่อใช้กำหนดขอบเขตในการปฏิบัติงานตรวจสอบ คือ ก่อนดำเนินการตรวจสอบผู้ตรวจตองศึกษาถึงระบบการควบคุมภายใน เพื่อควาที่ใช้อยู่หละหลวม หรือมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งระเบียบงานที่ธนาคารกำหนด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจ โดยจะเน้นหนักเป็นกรณีพิเศษในจุดที่เห็นว่ามิได้นำระบบการควบคุมภายในที่ค้พอมาใช้ หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามระบบที่วางไว้

3. เมื่อดำเนินการตรวจสอบ ผู้ตรวจจะตองตรวจสอบจนเป็นที่พอใจ หรือหาหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอ สำหรับชี้ยืนยันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการช่วยให้อุ้พิจารณารายงานมีความเชื่อถือ สามารถพิจารณาสั่งการตอไปได้ทันที ไม่จำตองคืนกลับไปให้ผู้ตรวจไปค้นหาข้อมูลและหลักฐานเพิ่มเติมอีก

4. การติดตามผลจากงานตรวจสอบที่ผ่านมา

การควบคุมภายในกับการตรวจสอบภายใน

กิจการค้าซึ่งมีบุคคลอื่นมาร่วมทุนด้วย อาจเป็นในรูปห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัดก็ตาม เมื่อกิจการเจริญขึ้นหรือมีการขยายตัวออกไป ทำให้ภาวะและความรับผิดชอบของผู้บริหารมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ยากแก่การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงผู้เดียวจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่สามารถปฏิบัติงานในค่านายละเอียด หรือควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้น ผู้บริหารก็ต้องพึงรายงานที่ถูกต้องเชื่อถือได้จากหน่วยงานต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือบริหาร นอกจากนี้เมื่อกิจการยิ่งใหญ่ขึ้น ก็ย่อมจะต้องมีสินทรัพย์และเอกสารการเงินมากขึ้น ผู้สอบบัญชีภายนอกก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้โดยละเอียด เพราะจะเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองและรักษาและป้องกันสินทรัพย์ต่าง ๆ ดังกล่าว รวมทั้งช่วยลดข้อผิดพลาดโดยการควบคุมรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพันทวงที ซึ่งเป็นภารกิจที่การตรวจสอบของผู้สอบบัญชีภายนอก เพราะเป็นงานที่กระทำขึ้นภายหลังเหตุการณ์เกิดขึ้นเป็นเวลานานแล้ว วิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว จึงเป็นที่มาของระบบการควบคุมภายใน

ความหมายของการควบคุมภายในตามที่ท่านผู้รู้ได้ให้คำนิยามไว้ ก็คือ แผนการจัดแบ่งองค์การและวิธีปฏิบัติงานที่ประสานกัน ซึ่งกิจการทั่วไปถือปฏิบัติเพื่อดูแลสินทรัพย์ของกิจการ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางบัญชี เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการทำงานและเพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายที่ผู้บริหารได้วางไว้ จึงสรุปได้ว่า การควบคุมภายในนั้นได้ครอบคลุมถึงการควบคุมอย่างกว้างขวางไม่เพียงแต่ด้านการบันทึกบัญชีและการเงินเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการบริหารด้วย ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าว พอจะแบ่งส่วนสำคัญของการควบคุมภายในออกได้ ดังนี้ ²

²Victor Z. Brink, Internal Auditing (2d. ed., New York : Ronald Press Company 1958), p. 27

1. แผนการจัดแบ่งองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างของงาน เพื่อให้ความ สะดวกแก่การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยกลุ่มคนใดทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กำหนดแนวนโยบายที่ผู้บริหารได้กำหนด และระเบียบที่จะนำมาปฏิบัติ เป็น การระบุไว้อย่างแจ่มชัดถึงวัตถุประสงค์ และแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย และให้สอดคล้องกับนโยบายที่ได้กำหนดไว้

3. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดตัวหลักสำหรับนำมาเปรียบเทียบ กับปริมาณและคุณภาพของผลงาน ตลอดจนประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน เพราะการควบคุมภายในจะไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร หากไม่ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุ เป้าหมาย

4. ให้มีการจดบันทึกและรายงาน เพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบและวินิจฉัยตัดสินใจต่อไป จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลที่พึงเชื่อถือได้ และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นที่ มาของหน่วยงานตรวจสอบภายใน การจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบภายในก็เพื่อวัตถุประสงค์ใน การสอบทานความเชื่อถือได้ของการจดบันทึกและรายงาน ตลอดจนติดตามการปฏิบัติงานเพื่อให้ เป็นไปตามแนวนโยบายที่ได้กำหนดไว้

5. จัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบภายในขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมภายใน แต่ เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับวัดและประเมินผลของกระบวนการควบคุมภายใน ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว อีกอันหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การควบคุมภายในที่ได้วางไว้ใช้ได้ผลเพียงใด

ความจำเป็นที่ธนาคารพาณิชย์ต้องมีระบบการควบคุมภายใน

โดยที่ธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ มีการจัดองค์การแบ่งหน้าที่กันอย่างซับซ้อน ต้องการรายละเอียดตัวเลขรายงาน การบันทึกบัญชีที่ถูกต้องเชื่อถือได้และทันเวลารวมทั้งความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ จึงมีกฎหมายควบคุมการประกอบกิจการของธนาคารขึ้นโดย-

เฉพาะเพื่อให้กิจการธนาคารดำเนินไปอย่างมั่นคง มีเสถียรภาพ ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุที่ธนาคารพาณิชย์จึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากธุรกิจอื่น ๆ มาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ เพราะว่า

1. ธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจการเงิน ทำหน้าที่รับฝากเงิน ใหญ่ยืมเงิน และ/หรือ ให้เครดิตอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่เราใจให้ทุกคนที่อยากได้เงินในทางที่มีขอบ กระทบการทุจริต และจะกระทบการตั้งกล่าวได้โดยสะดวก หากไม่มีการวางระบบการควบคุมภายในที่ดี
2. ธนาคารพาณิชย์มีสินทรัพย์เป็นมูลค่ามาก กล่าวคือ นอกจากเงินสดแล้ว สินทรัพย์ที่สำคัญก็ได้แก่บัญชีลูกหนี้จากการให้เครดิต เงินลงทุนในหลักทรัพย์ อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน และสินทรัพย์ถาวรอื่น ๆ หากการบริหารงานไม่ดีพอ ก็ย่อมเกิดความเสียหายได้ง่าย เช่น การอำนวยการสินเชื่อจะก่อให้เกิดปริมาณหนี้สูงส่ง ส่วนสินทรัพย์อันหากการจัดเก็บและระวางรักษาไม่ดีพอ ก็จะทำให้สินทรัพย์เหล่านั้นเกิดเสียหายได้เช่นกัน
3. ธนาคารพาณิชย์มีหน่วยงานที่สลับซับซ้อน ฉะนั้นการจัดรูปองค์การระบบการบังคับบัญชา การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ การคัดเลือกตัวบุคคลที่จะมาบริหาร การวางระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงาน การประสานงานและการควบคุมการดำเนินงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยราบรื่นและได้ผลดี
4. การประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ จำต้องมีตัวเลขรายละเอียดทางการเงิน การบัญชี และรายงานอื่น ๆ ที่ถูกต้องทันต่อเวลา เพื่อบริการลูกค้า และเพื่อประโยชน์จากการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ทัศนใจวางนโยบายและแผนงาน ในการนี้การนำการสอบทานภายใน (Internal Check) และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) มาใช้ จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยลดการทำงานผิดพลาด ทั้งที่เกิดจากการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม
5. ด้วยเหตุที่ธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ

ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องมีการพยากรณ์สถิติ การทำงานประมาณและการสอบทาน ซึ่งเป็นส่วน
หนึ่งของการควบคุมภายใน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ใน
ส่วนของการดำรงเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารชาติ การจ่ายดอกเบี้ยให้แก่เงินฝาก และการ
เรียกเก็บดอกเบี้ยหรือส่วนลดจากลูกหนี้ธนาคารให้เครดิตไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการธนาคารพาณิชย์

ในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ดังที่กล่าวต่อไป ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่
ตรวจสอบทุกคนจำเป็นจะต้องศึกษาข้อบังคับของทางการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.ร.บ.
การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ตรวจสอบนอกจากจะมีหน้าที่ตรวจ
สอบเพื่อป้องกันและดูแลสินทรัพย์ต่าง ๆ ของธนาคาร ความถูกต้องของรายงานการเงิน
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของฝ่ายบริหารแล้ว ยังต้องคลุ
มถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานของธนาคารในแต่ละจุด เพื่อความได้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง
และเป็นไปตามตัวบทกฎหมายที่ทางการตราไว้ คือ ตาม พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.
2505 หรือไม่ หากพบข้อบกพร่องจะเป็นหน้าที่ของผู้ตรวจที่จะต้องหยิบยกข้อบกพร่องที่พบ
นั้นรายงานการตรวจเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นได้รับทราบ และสั่งการแก้ไขต่อไป

จึงขอแนะนำคำนิยามที่สำคัญ ๆ จาก พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มา
กล่าว ณ ที่นี้ ดังนี้ .-

1. ตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

- 1.1 "การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับ
ฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้
และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ใหญ่ยืม
(ข) ซื้อ-ขาย หรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมือ
อื่นใด (ค) ซื้อหรือขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ ทั้งนี้จะประกอบ
ธุรกิจประเภทอื่น อันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือ

ไม่ก็ตาม³

ตามคำนิยามนี้ เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดขอบเขตการประกอบการของธนาคารพาณิชย์ กล่าวคือ จะกระทำนอกเหนือไปจากนั้นไม่ได้ ธุรกิจที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ทำได้นั้น แยกออกได้ ดังนี้ :-

1.1.1 การรับฝากเงิน ซึ่งกำหนดไว้ควรวาง เงินฝากมีสองประเภท คือ เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม กับเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลา หรือเงินฝากประจำ

1.1.2 การให้กู้ยืมและอื่น ๆ จากเงินที่ได้รับฝากนี้ ธนาคารสามารถนำไปให้กู้ยืมในรูปเงินกู้ เงินเบิกเกินบัญชี รับซื้อ-ขาย และรับเรียกเก็บเงินตามตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน เช็ค ตราพท์ เช็คเดินทาง และเอกสารเปลี่ยนมือที่ใช้อยู่ในวงการธนาคาร ซื่อขายเงินตราต่างประเทศ และยังทำธุรกิจอื่นได้อีก ถ้าหากกิจการนั้นอยู่ในกรอบประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำ เช่น จัดให้มีบริการในเรื่องการค้าประกัน การเปิดเครดิตเพื่อการส่งสินค้าเช่า การรับรองตั๋วและการรับฝากของมีค่า ซึ่งตามกฎหมายนี้ก็ยังมีได้กำหนดไว้เป็นการแน่นอนว่า อะไรเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำได้ แต่คงหมายถึงประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยกระทำมากที่สุดที่ พ.ร.บ. ฉบับนี้จะประกาศออกใช้บังคับ

1.2 "ธนาคารพาณิชย์" หมายความว่าธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่าง-ประเทศ ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์⁴ ตามคำนิยาม

³ เสถียร วิชัยลักษณ์ และ สิบวงศ์ วิชัยลักษณ์ เรื่องเดิม, หน้า 2

⁴ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

นี้ การประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจะต้องได้รับอนุญาต และการขออนุญาตตั้งธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมาย กำหนดไว้ในมาตรา 5 และ 6 ดังนี้

- 1.2.1 ธนาคารพาณิชย์ที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทย คือธนาคารที่ต้อง จดทะเบียนก่อตั้งเป็นบริษัทในประเทศไทย และได้รับอนุญาต ให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์
- 1.2.2 สาขาของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนก่อตั้งในต่างประเทศ และได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาประกอบการธนาคารพาณิชย์ใน ประเทศไทย
- 1.3 "เงินกองทุน" หมายความว่า ทุนชำระแล้ว ทุนสำรองซึ่งรวมทั้งเงิน สำรองอื่นที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ และกำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการ จัดสรรแล้วรวมกัน⁵ ตามคำนิยามนี้พิจารณาได้ ดังนี้คือ .-
 - 1.3.1 เงินทุน หมายถึง เรือนหุ้นที่จดทะเบียนแล้ว และได้เรียก ชำระค่าหุ้นแล้ว ส่วนที่ยังไม่เรียกให้ชำระไม่ถือเป็น เงินกอง ทุน ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ไม่ได้กำหนดไว้ว่า ธนาคารจะต้อง มีทุนเท่าใด หากแต่หากำหนดให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่า การกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนดว่า จะให้มีเท่าใด เมื่อ จะอนุญาตให้ตั้งธนาคารพาณิชย์ หรืออนุญาตให้ธนาคารในต่าง ประเทศมาเปิดสาขาประกอบการธนาคารพาณิชย์
 - 1.3.2 ทุนสำรอง หมายถึง สำรองพึงจัดสรรจากกำไรสุทธิ โดย ฆานที่ประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งได้แก่เงินสำรองตามกฎหมาย เงิน สำรองหนี้สูญ สำรองเผื่อเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

⁵ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

1.3.3 กำไรคงเหลือหลังจากการจัดสรร หมายความว่า กำไรสุทธิ ส่วนที่เหลือ หลังจากจัดสรรเป็นเงินสำรองต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 1.3.2 และหลังจากจัดสรรไปจ่ายเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นแล้ว

2. ตามมาตรา 10 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศเงินกองทุนไว้ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนด ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นในอัตราไม่ต่ำกว่า 5% และไม่เกิน 15% (ปัจจุบันร้อยละ 9) แต่มีข้อยกเว้นว่าสินทรัพย์ที่ใดจำนวนนี้จะคงไม่รวมสินทรัพย์บางประเภทที่กำหนด คือ เงินสดที่ฝากธนาคารแห่งประเทศไทย เงินฝากที่ธนาคารอื่นในหรือนอกราชอาณาจักร หลักทรัพย์รัฐบาลไทย และสินทรัพย์อื่นที่รัฐมนตรีกำหนด⁶ (ปัจจุบันยังไม่กำหนด) สำหรับสาขาธนาคารต่างประเทศ กำหนดให้ต่างประเทศเงินกองทุนไว้ในรูปของสินทรัพย์ ที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ตามเงื่อนไขให้เปิดสาขามาตรา 6 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

003555

ตามมาตรานี้ สรุปได้ว่า กฎหมายกำหนดให้ธนาคารของต่างประเทศเงินกองทุนสินทรัพย์ทั้งสิ้นโดยไม่รวมสินทรัพย์บางประเภทที่ไม่เสี่ยง (Non Risk Assets) ซึ่งในวงการธนาคารเรียกกันว่า สินทรัพย์เสี่ยง (Risk Assets) นั้นเอง วัตถุประสงค์คือต้องการจำกัดปริมาณการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ให้อยู่ภายในขอบเขตที่เหมาะสม หรือได้ส่วนสัดส่วนกับเงินกองทุนของธนาคาร เพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้อื่น ๆ จึงได้กำหนดอัตราขั้นต่ำ

3. ตามมาตรา 11 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่ละวันเป็นอัตราส่วนกับยอดเงินฝาก ไม่ต่ำกว่าอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 และไม่เกินร้อยละ 50 (ปัจจุบันร้อยละ 7) โดยจะกำหนดให้ถือ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3

ตามระยะเวลาไม่น้อยกว่า (ปัจจุบันกำหนดไว้ตามเกณฑ์เฉลี่ยระยะ 7 วัน โดยถือเอาวันศุกร์เป็นวันเริ่มต้นและวันพฤหัสบดีเป็นวันสุดท้าย) และอาจกำหนดให้ถือหลักทรัพย์สินรัฐบาลไทย เป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองที่พึงดำรงไว้ก็ได้ (ปัจจุบันกำหนดให้ถือหลักทรัพย์สินรัฐบาลไทย ซึ่งปราศจากข้อผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองได้ ไม่เกินร้อยละห้าสิบของเงินสดสำรองที่พึงดำรงไว้)

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเงินสดสำรอง ก็เพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินให้ได้รับความปลอดภัยในการฝากเงินไว้กับธนาคาร และเป็นเครื่องมือในการควบคุมเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปประโยชน์ที่ได้รับได้ดังนี้ .-

- ก. ใช้ควบคุมและช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังในการให้กู้ยืม หรือขยายเครดิต
- ข. เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของธนาคารกลาง ที่จะใช้ควบคุมภาวะการเงินของประเทศ
- ค. การกั้นเงินสำรองไว้ที่ธนาคารกลาง เป็นการเพิ่มสมรรถภาพของธนาคารกลางในการรับช่วงข้อเสียดัชนีเงิน หรือให้เครดิตแก่ธนาคารพาณิชย์ หรือตลาดการเงินทั่วไป
- ง. เป็นการช่วยให้ธนาคารกลางมีรายได้จากเงินสดสำรอง ที่ธนาคารพาณิชย์นำมาฝากไว้

4. ตามมาตรา 12, 13, 15, 16 และ 19 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะต้องจ่ายเงินตามคำสั่งของผู้ฝากเงิน โดยมีรักษา ดังนั้น การลงทุนหรือนำเงินไปหาผลประโยชน์จึงต้องใช้ความระมัดระวัง โดยสามารถถอนกลับคืนมาเมื่อถึงคราวจำเป็นได้โดยรวดเร็ว เพื่อมิให้ทองกระทบกระเทือนถึงฐานะการเงินและความคล่องตัวของธนาคารได้ ประกอบกับทางการไม่พึงประสงค์จะให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจอื่น หรือใช้เงินของธนาคารไปเพื่อประโยชน์ของกิจการอื่นของผู้มีอำนาจควบคุมธนาคารมากเกินไป จึงได้กำหนดข้อจำกัดไว้ตามมาตราต่าง ๆ ดังกล่าว ดังนี้

4.1 ข้อจำกัดในเรื่องการปล่อยสินเชื่อ

- 4.1.1 ห้ามมีโครงการของธนาคารพาณิชย์นอกระบบเงิน
- 4.1.2 ห้ามรับธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นประกัน
- 4.1.3 ห้ามรับธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน
- 4.1.4 ห้ามมีให้ธนาคารพาณิชย์ใหญ่เงิน หรือให้เครดิตในการรับซื้อ ซ้อลค หรือรับช่วงซ้อลค ตัวเงิน อย่างไม่อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่ง เกินกว่าอัตราส่วนเงินกองทุนตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด (ปัจจุบันไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินกองทุน) โดยมีข้อยกเว้น คือ

ก. ให้กู้ยืมเงินโดยซ้อลค หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังกำกับเงินและคอกเบี้ย

ข. ให้กู้ยืมเงินโดยมีหุ้นกู้ หรือตราสารแสดงกรรมสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังกำกับเงินและคอกเบี้ยเป็นประกัน เฉพาะในส่วนที่ไม่เกินมูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นกู้ หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หรือพันธบัตรนั้น

ค. ให้เครดิตโดยซ้อลคหรือรับช่วงซ้อลคตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินที่กระทรวง ทบวงกรม หรือทบวงการเมือง

ที่มีฐานะเทียบเท่ารับรองหรือออกเป็นคำสั่งซื้อสินค้าหรือ
จ้างทำของ และตัวเลขเงินค่าสินค้าที่ส่งออก

4.2 ข้อกำหนดในเรื่องการลงทุนในหลักทรัพย์

4.2.1 ซื้อหรือมีหุ้นหรือหุ้นกู้ในบริษัทจำกัดใด เป็นจำนวนเกินกว่า
20% ของเงินกองทุนในบริษัทจำกัดนั้นไม่ได้

4.2.2 ห้ามซื้อหรือมีไว้เป็นประจำซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่เพื่อใช้
เป็นสถานที่ทำการสำหรับดำเนินธุรกิจ หรือสำหรับพนักงาน
และลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้นตามสมควร หรือเป็นการ
ซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่จ้างไวแก่ธนาคารพาณิชย์นั้น จากการ
ขายทอดตลาดโดยคำสั่งศาล แต่จะต้องขายออกไปภายใน
กำหนด 9 ปี

4.3 ข้อกำหนดในเรื่องอื่น ๆ

4.3.1 ลดทุนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีไม่ได้

4.3.2 ประกอบการค้าหรือธุรกิจอื่นใดที่ไม่เกี่ยวกับ หรือเนื่องจาก
ธนาคารพาณิชย์ไม่ได้

4.3.3 จ่ายเงินหรือให้สินทรัพย์แก่กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ
ธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นค่านายหน้า หรือเป็นค่าตอบแทนสำหรับ
หรือเนื่องแต่การกระทำหรือประกอบธุรกิจใด ๆ ของธนาคาร
พาณิชย์ไม่ได้ ทั้งนี้ นอกจากว่าเห็นจเงินเคื่อน เงินรางวัล
และเงินเพิ่มอย่างอื่น บรรดาที่พึงจ่ายตามปกติ

4.3.4 นอกจากนี้ยังได้กำหนดข้อห้ามและคำสั่งให้ถือปฏิบัติในบาง
เรื่องที่เป็นแก่การควบคุม หรือป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์
มีการกระทำอันไม่สมควรอื่น ๆ อีก ดังนี้

- ก. กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเปิดเผยฐานะและกิจการตามแบบที่กำหนด มีรายการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินโดยวันสิ้นเดือนของทุกเดือน
- ข. ให้ประกาศบังคับและบัญญัติกำไรขาดทุนที่ผ่านการรับรองของผู้สอบบัญชีผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเห็นชอบแล้ว
- ค. ห้ามบุคคลซึ่งเป็นกรรมการหรือตำแหน่งในธนาคารพาณิชย์ ไปเป็นกรรมการ หรือตำแหน่งอื่นที่ธนาคารพาณิชย์อื่นในเวลาเดียวกัน เว้นแต่ตำแหน่งที่ปรึกษา กฎหมายเท่านั้น

5. ตามมาตรา 14 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

มาตราที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมและหลักประกัน ดังนี้ .-

- 5.1 กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่พึงจ่าย สำหรับเงินฝากประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยลดต้นทุนและความเสี่ยงของธนาคารสืบเนื่องจากการแข่งขันขึ้นอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร เพื่อดึงดูดเงินฝาก
- 5.2 กำหนดอัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ยืม จุดมุ่งหมายสำคัญในการนี้เพื่อที่จะรักษาอัตราดอกเบี้ยของธนาคารให้อยู่ในระดับซึ่งเหมาะสมแก่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศและป้องกันการค้ำกำไรเกินควรโดยธนาคาร นอกจากนี้ยังมีหลักความจริงที่ว่าอัตราดอกเบี้ยมักจะขึ้นตรงต่ออัตราความเสี่ยงของสินเชื่อ ดังนั้นการกำหนดอัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจึงเท่ากับเป็นการกำหนดอัตราความเสี่ยงที่ธนาคารจะพึงมีในการกู้ยืม คว

5.3 กำหนดอัตราสูงสุดสำหรับค่าบริการของธุรกิจประเภทต่าง ๆ ที่ธนาคาร
พึงเรียกเก็บ กำหนดอัตราต่ำสุดสำหรับเงินมัดจำที่ธนาคารพาณิชย์พึง
เรียกในการเปิดเครดิตไปต่างประเทศ และอัตราต่ำสุดสำหรับหลัก
ประกัน เป็นทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกในการค้ำประกันตาม
ลักษณะของธุรกิจและ/หรือตามวงเงินในการค้ำประกัน

อนึ่ง อัตราสูงสุดตามขอ 5.1 และ 5.2 ปัจจุบันถือปฏิบัติตามประกาศของธนาคาร
แห่งประเทศไทย ลงวันที่ 30 มกราคม 2517 ส่วนอัตราสูงสุดตามขอ 5.3 นั้น ปัจจุบัน
ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้กำหนด แต่สมาคมธนาคารไทยได้เป็นผู้กำหนดเอง เพื่อให้
ธนาคารที่เป็นสมาชิกเรียกเก็บ

6. ตามมาตรา 24 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้

มาตรา ๒๔ ว่าด้วยอำนาจการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้กำหนดให้รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลัง แต่งตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ หรือมอบหมายให้ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยแต่งตั้งพนักงานของธนาคารเป็นผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ มีอำนาจและหน้าที่
ตรวจสอบสินทรัพย์และกิจการของธนาคารพาณิชย์โดยใกล้ชิด เพื่อวิเคราะห์หาธนาคารพาณิชย์
อยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ได้หรือไม่ ภายหลังจากการตรวจสอบผู้ตรวจการต้องสรุปรายงานผล
การตรวจสอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังทราบ เพื่อสามารถใช้อุปินิจสั่งการแก้ไข
หรือให้ดำเนินการตามที่เห็นควร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย